

Varkensbaai

Doodsbang voor het opnieuw uitbreken van een wereldoorlog daalde ik na schooltijd ongemerkt de keldertrap af om te kijken of er een noodvoorraad lag opgeslagen. Mocht het weer oorlog worden dan moesten we genoeg te eten hebben. Ik zette mijn angst opzij. Om in korte broek de kelder in te gaan moest ik flink wat overwinnen. In de zomer was het er kil, in de winter warm en benauwd door de loeiende verwarmingsketel. Achterstevoren kroop ik naar beneden, de donkere kelder in. Vandaag trok de kou langs mijn benen omhoog.

Behoedzaam liet ik mij op de betonnen vloer zakken en kwam vlak naast de stalen verwarmingsketel terecht. Met ontzag keek ik naar de boven mij uitrijzende ketel. Het gevaarte boezemde me angst in. In het midden van de zilverkleurige ketel zat een luikje. Als je het omhoog schoof kon je door een glazen raampje in het binnenste van de ketel kijken. Mijn ouders hadden me gewaarschuwd om het schuifje nooit te openen als zij er niet bij waren. Daarbinnen waren vlammen, daarbinnen was de hel. Onweerstaanbaar voor een nieuwsgierig aagje, zoals mijn ouders mij soms noemden. Er hoefde maar iets te gebeuren of het vuur zou ontsnappen, en het hele huis in de as leggen en alle mensen en de hele wereld vernietigen. Alhoewel ik de verleiding bijna niet kon weerstaan liet ik het luikje maar dicht. Ik was de kelder ingegaan met een belangrijker doel.

Zodra thuis het woord 'oorlog' viel, volgde niet lang daarna het woord 'onderduiken'. Het zat aan het woord 'oorlog' vastgeplakt. Woorden die ik maar ten dele begreep. Wat ik wel wist was dat ik in het geval van oorlog moest vluchten of onderduiken. Mijn ouders waren ondergedoken geweest bij zogenaamde ooms en tantes. Er werd thuis met ontzag over hen gesproken, en niet over de echte, overgebleven oom en tante.

Ik kon me geen voorstelling maken van oorlog, laat staan van een wereldoorlog en hoeveel voedsel er nodig was om te overleven. Mijn doel was om te kijken hoe het er met onze voorraad voorstond. Mijn vrienden spraken in de pauze op school over een Derde Wereldoorlog en scheidten op over hoe goed hun ouders waren voorbereid. Zo beweerden ze dat ze thuis goedgevulde voorraadkelders hadden.

‘Wij hebben honderden weckpotten vol groente en stapels blikjes Smac en Knetbief opgeslagen,’ zeiden ze.

‘En wij hebben een schuilkelder,’ pochte een ander.

Dat ik het in onze kelder samen met mijn familie niet lang zou volhouden met het aanwezige rantsoen werd snel duidelijk toen ik onze voorraad inspecteerde. In het halfdonker probeerde ik de potten en blikjes te tellen die op de verder lege plank te zien waren. De vingers van één hand waren voldoende. Verspreid over de plank stonden een blikje zalm en enkele blikjes Delmonte-ananas. En, o ja, in de hoek zwierf een schamel potje appelmoes. Ik keek tevergeefs achter wat opgestapelde kisten met bloembollen die moesten overwinteren voor volgend voorjaar. Niets. Waarom hadden wij geen voorraad? Met dit rantsoen zouden we het nog geen dag redden.

Op school leerde ik dat onze zeehelden de ergste oorlogen en rampen overleefden op een rantsoen van scheepsbeschuit en onze soldaten met een ransel gevuld met rats, kuch en bonen. Van rats en kuch kon ik me geen voorstelling maken. Scheepsbeschuit stelde ik me voor als Liga. Mijn onrust ging over in angst waardoor ik bijna mijn evenwicht verloor toen ik in paniek de trap weer op klom.

Bovengekomen en buiten adem wilde ik van mijn moeder weten waarom wij geen voedsel hadden opgeslagen.

‘De Derde Wereldoorlog komt eraan!’ riep ik. ‘Op school zeiden kinderen dat ze wel duizend blikjes Smac en Cornedbeef in de kelder hadden opgeslagen,’ overdreef ik.

Zonder de afwas te onderbreken antwoordde ze geërgerd: ‘Onzin, voedsel opslaan heeft geen zin. Hoeveel van die *treife* tinnetje slachtafval ze ook hebben bewaard, daar redden ze het niet mee. Tegen de tijd dat de oorlog uitbreekt zijn ze over datum.’

‘Dat is geen slachtafval,’ zei ik verontwaardigd, ‘ze eten het gewoon op hun brood. Ik heb het zelf gezien.’

‘Maar er komt voorlopig geen oorlog,’ zei ze om me gerust te stellen, ‘maak je maar geen zorgen.’

Omdat ze zag dat ik haar maar half geloofde, zocht ze naar nog een reden om mijn zorgen weg te nemen. ‘Ondanks geld of voorraad is niemand teruggekomen,’ zei ze.

Ik schrok. Dit wakkerde mijn angst juist aan. Ik wilde weten wie ‘niemand’ was, maar de vraag bleef steken in nieuwsgierigheid. Ook mijn moeder leek geschrokken van wat ze had gezegd.

‘Luister eens,’ zei ze nu opgewekt, zoals alleen moeders dat kunnen, ‘we hebben al een oorlog meegemaakt, en die hebben je vader en ik overleefd, zonder blikjes of wat dan ook.’

‘Hoe heb je die dan overleefd?’ vroeg ik, bang dat ze zou antwoorden. Wat had ik overhoop gehaald met mijn gevraag. Ik voelde me trots en bang tegelijk. Trots dat ze het had overleefd, bang dat ze zich deze keer vergiste.

‘Echt,’ benadrukte ze nog eens, ‘zo’n noodvoorraad maakt echt niets uit, hoeveel blikken of potten het ook zijn. Het gaat er vooral om dat je het toeval aan je kant hebt en dat je heel veel mazzel hebt.’

Ze draaide de warme kraan open. Ik luisterde maar half en zag hoe het sop over het teiltje golfde.

‘Dat is niet iets dat je overkomt,’ voegde ze eraan toe, ‘dat kan je ook niet opslaan op de kelderplank, daar moet je moeite voor doen, dat moet je verdienen door goed te doen. Hamsteren helpt niet.’

Ik zag zenuwachtige mensen voor me met wangen vol zaden en noten. ‘Hoe dan?’ vroeg ik.

Mijn moeder voelde er overduidelijk weinig voor om er dieper op in te gaan en zei om ervan af te zijn: ‘Dat kan je verdienen door eerbied te hebben voor anderen en ze te helpen.’ Ze pakte een koekenpan en dompelde die in het sop.

‘Maar nu genoeg,’ zei ze, ‘het is geen oorlog en dat wordt het ook niet.’

Ze was goed in dooddoeners. Het maakte me kwaad. Ik voelde me niet serieus genomen, wat ook zo was. De rest van de middag dacht ik na hoe ik het op school uit zou kunnen leggen en probeerde haar woorden uit mijn hoofd te leren: ‘Wij hebben al een oorlog meegemaakt. Toeval en heel veel geluk is wat je nodig hebt.’

De volgende dag op school herhaalde ik wat mijn moeder had gezegd, voor zover ik het me kon herinneren.

‘Mijn ouders hebben de oorlog overleefd door toeval, geluk en door anderen te helpen,’ vertelde ik mijn klasgenoten, ‘niet met het hamsteren van voedsel. Dus zonder blikjes hebben ze het overleefd, ze wisten beter!’ zei ik zo zeker mogelijk.

Grote jongens slenterden als eersten ongeïnteresseerd weg.

‘Trouwens, wij lusten helemaal geen Smac,’ zei ik om indruk te maken op de meisjes die bleven staan. Ik keek alsof ik zelf de oorlog had overleefd. Ze trokken hun wenkbrauwen op. Ze vielen nu eenmaal niet op wijsneuzerige jongens. Ze lieten zich liever door oudere jongens met melkboerenhondenhaar voor de gek houden. Lange jongens die met een zwieper van hun hoofd de blonde lokken uit hun ogen schudden en onzin beweerden. Die hoefden nooit iets te bewijzen. Nu dropen ook de meisjes af.

‘Het leven hangt echt niet af van een paar blikjes Smac!’ riep ik ze na.

‘Heb je vorige week die NAVO-admiraal gehoord over het aanleggen van een noodvoorraad?’ vroeg ik aan mijn vrouw. ‘Veel verschil is er niet met het advies destijds van de BB om noodbiscuits, water, lucifers en een zaklantaarn met batterijen en reservelampjes in huis te halen.’

‘Zo zie je maar,’ zei ze, zonder van haar iPhone op te kijken.

‘Alleen over reservelampjes heb ik hem niet gehoord,’ ging ik verder, ‘misschien denkt hij dat de komende wereldoorlog niet zo lang zal duren.’

‘Alarmerend,’ zei mijn vrouw en bleef onverstoorbaar met een vinger over het scherm vegen.